

Asia: VN/17593/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne koskien keskeisiä ehdotuksia

Esitetyllä lainsäädännöllä käytännössä jaetaan erilaisia tekoälyasetuksen edellyttämiä tehtäviä kansallisten viranomaisten välillä. Tähän työnjakoon hyvinvointialueella ei sinänsä ole huomautettavaa.

Lausuntonne koskien vaikutusten arviointia

Esityksen vaikutusten arvioinnissa on tarkasteltu vaikutuksia esityksen näkökohdista. On kuitenkin huomattava, että kyseessä on vain kansallinen EU-asetusta täydentävä säätely, ja että tekoälyasetus itsessään asettaa merkittäviä velvoitteita tekoälyjärjestelmän käyttöön ottavalle taholle, sekä yksityisille että julkisille toimijoille.

Hyvinvointialueen tarvitsemat ja tulevaisuudessa mahdollisesti käyttöönottavat tekoälyjärjestelmät kuuluvat asetuksessa määritettyihin suuririskisiin tekoälyjärjestelmiin koskien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluita. Asetuksesta suoraan seuraavat velvoitteet hyvinvointialueelle toimijana ovat merkittävät valvonnan ja erilaisten arviointien osalta.

Tekoälyjärjestelmien käyttöönottoon liittyvien arviointi ja valvontatehtävien hoitaminen (vrt. tekoälyasetuksen 26 art.) aiheuttaa vähintään 1 htv:n verran lisää asiantuntijatyötä/-velvoitteita.

Velvoite valvonta- ja arviointityölle alkaa elokuusta 2025. Suuririskisten tekoälyjärjestelmien avoimuusvelvoite alkaa 2026 alusta, mutta valvontatehtäviin ja dokumentaatioon ja sen tallentamiseen pitää varautua jo syksyllä 2025. Kustannukset pitää ottaa huomioon viimeistään hyvinvointialueen vuoden 2026 rahoituskehyksessä (valtionrahoitus) ja vastaavasti talousarviossa oikein kohdennettuina määrärahoina.

Tekoälyjärjestelmien kautta toiminnassa saavutettavia rahallisia hyötyä (suoria ja välillisiä säästöjä) on tässä vaiheessa erittäin vaikeaa vielä arvioida tarkasti; talousarviomomenttien tarkkuudella. Potentiaali kuitenkin tunnistetaan, mutta se realisoituu vasta aikanaan eri järjestelmien ja niiden käyttöönottovaiheiden [kustannuksien] jälkeen useilla eri talousarviomomenteilla.

Lausuntonne koskien säännöskohtaisia perusteluita

Ei lausuttavaa.

Lausuntonne koskien pykäliä

Ei lausuttavaa.

Muut kommentit HE -luonnoksesta

Hyvinvointialueita koskien keskeinen havainto on, että tekoäly tarvitsee toimiakseen dataa eli tietoa. Hyvinvointialueen näkemys on, että voimassa oleva asiakas- ja potilastietoa koskeva hyvin yksityiskohtainen lainsäädäntö (vrt. asiakastietoasetus) rajoittaa merkittävästi tekoälyn hyödyntämiseen käytettävän/tarvittavan datan käytettävyyttä.

Nykytulokinnalla ilman toimivaa ja todella yksinkertaista kansallista suostumustenhallintaa asiakas- ja potilastietojärjestelmien tiedot eivät ole tekoälyjärjestelmien käytettävissä kuin murto-osalla kansalaisista. Tällä on suora vaikutus digitalisaation ja tekoälyn hyödynnettävyyteen ja preventiiviseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä pelastustoimeen.

Jos organisaationne toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.6. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

Arvioimme vaikutusten olevan vähäiset, kun käytetään järjestelmärekisteriä ja kokonaisarkkitehtuurin dokumentointiin käytettäviä välineitä. Mikäli vaatimukset pitää ulottaa asianhallinnan järjestelmiin muutosvaikutukset voivat olla merkittäviä.

Toimiiko organisaationne tai edustamanne yritys tekoälyasetuksen tarkoittamana toimijana, ja jos toimii, millä tavoin katsotte, että asetus ja ehdotettavat lait vaikuttavat organisaatioonne tai yritykseenne?

Kyllä toimii. Arviointi ja valvontatehtävien hoitaminen aiheuttaa edellä todetuin tavoin vähintään 1 htv:n verran lisää asiantuntijatyötä/-veloitteita.

Varhila Kirsi
Satakunnan hyvinvointialue

Lilja Susanna

Satakunnan hyvinvointialue - Kirsi Varhila, hyvinvointialuejohtaja